

PROJEKTA

Alternatīvas biomasas izmantošanas iespējas zālāju bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu uzturēšanai (LIFE GRASSSERVICE, NR LIFE12 BIO/LV/001130)

SOCIĀLEKONOMISKO IETEKMJU MONITORINGS

1.daļa

Projekta ietekmes novērtējuma metodoloģija un pārskats par apkopoto informāciju projektam uzsākoties

**Dokuments ir daļa no pētījuma „Economiskās analīzes pētījums
GRASSSERVICE projektam: „Alternatīvas biomasas izmantošanas
sociālekonomisko ietekmju monitorings Siguldas un Ludzas novados”**

Izstrādāja: VB LIMITED, Reģ. Nr. 43603049743

Pasūtītājs: Biedrība „Baltijas Vides Forums”, reģ. Nr. 40008075450

2015

Saturs

1	Projekta ietekmes novērtējuma metodoloģija.....	3
1.1	Teritoriju raksturojošo vispārējo datu salīdzinājums	4
1.2	Ietekme uz ekonomikas diversifikāciju.....	4
1.2.1	Saimniecību specializācija.....	4
1.2.2	Zāles biomasas izmantošanas veidi	4
1.3	Ietekme uz nodarbinātības iespējām	5
1.4	Ietekme uz iedzīvotāju labklājību	5
1.4.1	Ienākumu līmenis	5
1.4.2	Ienākumu dažādošana no zālājiem	5
1.4.3	Ieņēmumi no biomasas	6
1.4.4	Ienākumu stabilitātes vērtējums	6
1.5	Ietekme uz ainavas vērtību.....	6
1.5.1	Tūrisma pakalpojumu apjoma dinamika	7
1.5.2	Zālāju apsaimniekotāju vērtējums.....	7
1.5.3	Zālāju apsaimniekošanas rādītāji.....	7
2	Indikatoru saraksta izstrāde un attiecīgo datu avotu apzināšana	8
3	Sociāli ekonomiskā informācija par pilotteritorijām	9
3.1	Novada raksturojums	9
3.2	Zālāju raksturojums	10
3.3	Saimniecību raksturojums novadā	11
3.4	Nodarbinātība.....	12
3.5	Labklājība.....	13
3.6	Sadarbība.....	13
3.7	Ainava	14
4	Tehniskā informācija.....	15
4.1	Analīzē iekļauto novadu teritoriālās vienības.....	15
4.2	Saīsinājumi.....	15
4.3	Ainavas vērtēšanas metodes.....	15
	Summary.....	17
	1. pielikums. Vispārējie pilotteritorijas un kontroles teritorijas raksturojošie rādītāji	19
	2. pielikums. Rādītāji sociālekonomisko ietekmju monitoringam.....	20

1 Projekta ietekmes novērtējuma metodoloģija

Atbilstoši darba uzdevumam, projekta „Alternatīvas biomasas izmantošanas iespējas zālāju bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu uzturēšanai” sociāli ekonomiskās ietekmes novērtēšana paredzēta, izvērtējot projekta ietekmi uz:

- ekonomikas diversifikāciju un nodarbinātības iespējām;
- iedzīvotāju labklājību;
- ainavas vērtību.

Atbilstoši analīzes mērķim un darba uzdevumam, ir izvēlēta virkne rādītāju augstāk minētās ietekmes novērtēšanai projekta teritorijās. Lai ilustratīvi nodalītu projekta ietekmi no pārējām sociāli ekonomiskajām tendencēm valstī un attiecīgajās teritorijās, virkne rādītāju tiek analizēti ne tikai projekta pilotteritorijās – Ludzas un Siguldas novados – bet arī kontroles teritorijās – Krāslavas un Ogres novados – lai gūtu priekšstatu par situāciju teritorijās, kurās netiek veiktas projekta aktivitātes. Kontroles teritorijas izvēlētas kā iespējami līdzīgas pilotteritorijām – tām ir līdzīgs attālums līdz Rīgai, kā arī līdzīgs izmantoto pļavu un ganību īpatsvars izmantotajā LIZ platībā (2010. gadā). Abu kontroles teritoriju sastāvā ir pilsēta un vairāku pagastu administratīvās teritorijas. Vispārējie pilotteritorijas un kontroles teritorijas raksturojošie rādītāji atspoguļoti 1. pielikumā.

Projekta sociālekonomisko ietekmi paredzēts vērtēt divos posmos:

- 1) projekta sākumposmā – nosakot situācijas bāzes līmeni. Tas tiek noteikts balstoties uz 2013. gada (atsevišķos gadījumos 2014. gada) rādītājiem;
- 2) pēc projekta – atspoguļojot projekta ietekmi.

Projekta sākumposmā tiek fiksēts pētāmo rādītāju bāzes līmenis, kas tiks salīdzināts ar attiecīgajiem rādītājiem pēc projekta aktivitāšu pabeigšanas – 2017. gadā, tādējādi izvērtējot projekta ietekmi. Tādējādi projekta noslēguma posmā būs iespējams vērtēt izmaiņas izvēlētajos ekonomiku, nodarbinātību, iedzīvotāju labklājību un ainavas kvalitāti raksturojošos rādītājos saistībā ar attiecīgajā laika posmā konkrētajās teritorijās realizētajām projekta aktivitātēm.

Pie tam, tā kā daļa informācijas tiek apkopota un analizēta arī par kontroles teritorijām – Krāslavas un Ogres novadu, projekta noslēgumā būs iespējams salīdzināt situāciju teritorijās (novados), kurās tika īstenots projekts ar situāciju divos novados, kuros projekts netika īstenots.

Lai detalizētāk novērtētu projekta ietekmi tieši pilotteritorijās, veikta saimniecību aptauja novados, kuros tiek īstenotas projekta aktivitātes – Siguldas un Ludzas novados. 2014. gadā Siguldas novadā aptaujāti 94 saimniecību vadītāji, Ludzas novadā aptaujāti 83 saimniecību vadītāji. Aptauja rādītāju bāzes līmeņa noteikšanai veikta 2014. gada pavasarī. Atkārtota aptauja tiks veikta projekta noslēguma posmā, lai fiksētu situāciju pēc projekta un identificētu projekta laikā radušās izmaiņas pētāmajos rādītājos.

1.1 Teritoriju raksturojošo vispārējo datu salīdzinājums

Tiks salīdzināta vispārējā sociāli ekonomiskā informācija par projekta teritorijām – Siguldas un Ludzas novadu, kā arī kontroles teritorijām – Ludzas un Ogres novadu. Šāda analīze nepieciešama, lai raksturotu vispārējās sociāli – ekonomiskās tendences valstī, ieskicējot vispārējo fonu, kādā ir norisinājusies projekta īstenošana.

1. tabula. Teritoriju raksturojošie vispārējie dati

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Novada platība, km ²		
2	Pastāvīgo iedzīvotāju skaits		
3	Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo		
4	Iedzīvotāju blīvums (cilv./m ²)		
5	Uzņēmumu skaits – ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības		
6	Personu skaits, kam ir spēkā trūcīgas ģimenes (personas) statuss		
7	Kopējā LIZ, ha		
8	Kopējā zālāju platība (pļavas un ganības), ha		
9	t.sk. īpaši aizsargājami biotopi		

1.2 Ietekme uz ekonomikas diversifikāciju

Atkarībā no tā, cik plašas ir projekta aktivitātes, projekts var ietekmēt ekonomikas diversifikāciju konkrētajās teritorijās. Vai un kādu ietekmi projekts ir radījis, tiks noteikts analizējot saimniecību specializācijas rādītājus, kā arī informāciju par zāles biomasas izmantošanas veidiem.

1.2.1 Saimniecību specializācija

Projekta ietekme uz ekonomikas diversifikāciju tiks pētīta saimniecību līmenī analizējot saimniecību specializāciju – pirms un pēc projekta.

2. tabula. Saimniecību specializācija

Nr.	Specializācija	Saimniecības novadā			
		skaits		īpatsvars, %	
		2013	2017	2013	2017
1	Lauku saimniecību skaits novadā				
2	Augkopības saimniecības (laukkopība, dārzenkopība, ilggadīgo kultūru audzēšana un jauktā augkopība)				
3	Piena lopkopība				
4	Ganāmo mājlopu audzēšana, izņemot piena lopkopību				
5	Cūkkopība un putnkopība				
6	Jauktā lopkopība				
7	Jauktā augkopība un lopkopība				
	KOPĀ:				

1.2.2 Zāles biomasas izmantošanas veidi

Lai noskaidrotu saimniecību vadītāju izmantotās iespējas ienākumu dažādošanai tieši no biomasas, tiks analizētas izmaiņas zāles biomasas izmantošanas veidos – atbildes uz aptaujas anketas 8. jautājumu „Kā iegūtā zāles biomasā tiek izmantota”.

3. tabula. Zālāju izmantošanas veidi

Nr.	Biomases izmantošanas veidi	Skaitis		Skaita īpatsvars, %	
		2013	2017	2013	2017
1	Pašu saimniecībā – lopbarībai				
2	Pašu saimniecībā – citiem mērķiem				
3	Pārdota kā lopbarība				
4	Pārdota tālākai pārstrādei				
5	Atdota citām saimniecībām par velti				
6	Iegūtā biomasa netiek izmantota				

1.3 Ietekme uz nodarbinātības iespējām

Projekta ietekme uz nodarbinātības iespējām tiks vērtēta analizējot gan nodarbinātības rādītājus kopumā, gan nodarbinātību lauksaimniecībā. Kā arī tiks analizēta saimniecību aptaujas informācija – darba dienu skaits, kas veltīts zālāju apsaimniekošanai – pirms un pēc projekta.

4. tabula. Nodarbinātības rādītāji

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Bezdarba līmenis (bezdarbnieku skaits pret iedzīvotāju skaitu darbspējas vecumā), %		
2	Nodarbināto skaits (pēc VID datiem)		
3	Lauksaimniecībā nodarbināto skaits (pēc VID datiem)		
4	Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto skaits (pēc CSP datiem)		
5	Lauksaimniecībā uz laiku nodarbināto skaits (pēc CSP datiem)		
6	Saimniecībās nodarbināto skaits (pēc aptaujas rezultātiem)		
7	Vidēji uz zālāju ha patērēto cilvēkdienu skaits zālāju apsaimniekošanai gadā (aptaujas anketas 20. jautājums)		

1.4 Ietekme uz iedzīvotāju labklājību

Projekta ietekmi uz iedzīvotāju labklājību paredzēts vērtēt gan pēc iedzīvotāju ienākumiem, gan subjektīvā saimniecību ienākumu stabilitātes vērtējuma. Tiks analizēta arī informācija no saimniecību apaujas par ienākumu dažādošanu tieši no zālājiem.

1.4.1 Ienākumu līmenis

Primāri tiks salīdzināts iedzīvotāju ienākumu līmenis naudas izteiksmē – gan kopumā, gan lauksaimniecībā.

5. tabula. Ienākumu līmeņa rādītāji

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Vidējie bruto ienākumi uz nodarbināto gadā, EUR/cilv. (pēc VID datiem)		
2	Vidējie bruto ienākumi uz nodarbināto lauksaimniecībā gadā, EUR/cilv. (pēc VID datiem)		

1.4.2 Ienākumu dažādošana no zālājiem

Paredzēts salīdzināt atbildes uz aptaujas anketas 12. jautājumu, kas saistīts ar ieņēmumu dažādošanu no zālājiem (jautājums „Vai Jūs gūstat ieņēmumus no zālāju apsaimniekošanas?”). Tiks noskaidrots, vai un kā ir mainījies respondentu skaits un īpatsvars, kas dažādos veidos gūst ieņēmumus no zālāju apsaimniekošanas, tajā skaitā no biomasas pārdošanas. Tiks apkopota un salīdzināta arī informācija par zālāju platībām, kas tiek izmantotas ienākumu gūšanai.

6. tabula. Ienākumu dažādošana no zālājiem

Nr.	Respondentu kategorija	Skaits		Īpatsvars, %		Indikatīvie ha*	
		2013	2017	2013	2017	2013	2017
1	Respondenti, kas gūst ieņēmumus no biomasas pārdošanas						
2	Respondenti, kas gūst ieņēmumus no zālāju iznomāšanas						
3	Respondenti, kas saņem vienoto platībmaksājumu (VPM)						
4	Respondenti, kas saņem maksājumus par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālājos (BDUZ)						
5	Respondenti, kuri negūst ieņēmumus no zālāju apsaimniekošanas						
* indikatīvie hektāri norāda uz zālāju platību, kas kopumā ir saimniecības rīcībā (ja aptaujas anketā norādīti vairāki ieņēmumu veidi no zālāju apsaimniekošanas, saimniecības kopējā zālāju platība tiks pieskaitīta katrā no tiem)							

1.4.3 Ieņēmumi no biomasas

Tiks analizēti saimniecību aptaujas rezultāti par ieņēmumu apjomu no biomasas izmantošanas.

7. tabula. Ieņēmumi no biomasas izmantošanas

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Ieņēmumi no biomasas izmantošanas, EUR gadā vidēji saimniecībā		
2	Ieņēmumi no biomasas izmantošanas vidēji gadā EUR/ha		

1.4.4 Ienākumu stabilitātes vērtējums

Zālāju apsaimniekotāju aptaujā, kas tiks veikta projekta noslēguma posmā, paredzēts iekļaut divus jautājumus par saimniecības ienākumu paredzamību un stabilitāti tuvākajā nākotnē (tuvāko 3 – 5 gadu periodā):

- Kā vērtējat saimniecības ienākumu paredzamību un stabilitāti tuvākajā nākotnē (3-5 gadi)?
- Vai dalība projektā ir uzlabojusi Jūsu saimniecības ienākumu paredzamību un stabilitāti tuvākajā nākotnē?

Atbildes uz šiem jautājumiem tiks izmantotas, lai papildus ilustrētu zālāju apsaimniekotāju labklājību un projekta ietekmi uz to.

1.5 Ietekme uz ainavas vērtību

Projekta ietekme uz ainavas vērtību tiks vērtēta ņemot vērā gan zālāju apsaimniekotāju subjektīvo vērtējumu, gan lauku tūrisma rādītājiem, kas uzskatāms par netiešu ar ainavas kvalitāti saistītu rādītāju. Tiks vērtēti arī zālāju apsaimniekošanas rādītāji – vai un par cik samazinājušās neapsaimniekotās zālāju platības, kā arī – kā mainījušās zālāju platības, par kurām tiek saņemts dažāda veida atbalsts. Projekta noslēgumā tiks izvērtēta iespēja veikt nekustamā īpašuma speciālistu viedokļu apkopojumu par ainavisko komponenti nekustamā īpašuma vērtībā (tiks precizēts projekta noslēgumā), ieskicējot hedoniskās metodes elementu ainavas vērtēšanā. Hedoniskā metode ir viena no pasaules praksē izmantotajām ainavas un tās izmaiņu vērtēšanas metodēm. Atsevišķas pasaulē pazīstamākās ainavas vērtēšanas metodes uzskaitītas 4.3. sadaļā.

1.5.1 Tūrisma pakalpojumu apjoma dinamika

Tiks salīdzināta attiecīgo pašvaldību sniegtā informācija par lauku tūrismu raksturojošiem kvantitatīviem rādītājiem.

8. tabula. Lauku tūrisma rādītāji

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Lauku tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits		
2	Lauku tūristu skaits gada laikā		

1.5.2 Zālāju apsaimniekotāju vērtējums

Subjektīvais ainavas vērtējums tiks noteikts, izmantojot atbildes uz diviem saimniecību aptaujas jautājumiem:

- Kā Jūs vērtējat ainavas sakoptību novadā? (aptaujas anketas 21. jautājums);
- Kā jūs vērtējat zālāju apsaimniekošanu novadā? (aptaujas anketas 22. jautājums).

Subjektīvo ainavas vērtējuma rādītāju aprēķina kā vidējo aritmētisko vērtību no atbildēm uz attiecīgo jautājumu, katram jautājumam piešķirot 25% svarus.

9. tabula. Ainavas un zālāju apsaimniekošanas vērtējums

Nr.	Jautājums	Vidējā vērtība 2013.gadā	
		Ludzas novads	Siguldas novads
1.	Kā Jūs vērtējat ainavas sakoptību:		
1.1.	- īpašuma apkārtnē	3,34	3,47
1.2.	- novada lauku teritorijā kopumā	2,99	3,58
2.	Kā jūs vērtējat zālāju apsaimniekošanu:		
2.1.	- īpašuma apkārtnē	3,17	3,40
2.2.	- novada lauku teritorijā kopumā	2,89	3,46
	Kopējais subjektīvais ainavas vērtējums	3,10	3,48

Lai noteiktu projekta ietekmi, šie rādītāji tiks aprēķināti arī projekta noslēgumā un tiks veikta rezultātu salīdzināšana.

1.5.3 Zālāju apsaimniekošanas rādītāji

Tiks analizētas kopto un nekopto zālāju īpatsvara izmaiņas, kā arī atbalstam apstiprināto zālāju platību īpatsvars kopējā zālāju platībā. Paredzēts arī analizēt saimniecību aptaujas ietvaros iegūto informāciju par zālāju apsaimniekošanas veidiem.

10. tabula. Zālāju apsaimniekošanas rādītāji

Nr	Rādītājs	2013	2017
1	Kopto zālāju īpatsvars kopējā zālāju platībā, % (pēc LAD datiem)		
2	Neapsaimniekoto zālāju īpatsvars kopējā zālāju platībā, % (pēc LAD datiem)		
3	Atbalstam apstiprināto zālāju platību īpatsvars kopējā zālāju platībā, % (pēc LAD datiem)		
4	Apsaimniekoto zālāju platību īpatsvars kopējā zālāju platībā, % (pēc aptaujas rezultātiem)		
5	Zālāju apsaimniekošanas veidi – īpatsvars kopējā apsaimniekotā zālāju platībā (pēc aptaujas rezultātiem):	100%	100%
5.1.	tiek noganīts, %		
5.2.	tiek pļauts lopbarībai, %		
5.3.	tiek pļauts un atstāts uz lauka, %		
5.4.	tiek pļauts, sarullēts un atstāts uz lauka, %		
5.5.	tiek pļauts, sasmalcināts un atstāts uz lauka, %		
5.6.	tiek pļauts un aizvākts, %		

2 Indikatoru saraksta izstrāde un attiecīgo datu avotu apzināšana

Precizētā izvēlēto indikatoru tabula pievienota 2. pielikumā.

3 Sociāli ekonomiskā informācija par pilotteritorijām

3.1 Novada raksturojums

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Novada platība [CSP]	km ²	2013. g. sākumā	965	1 079	361	990
2.	Pastāvīgo iedzīvotāju skaits [CSP]	cilvēku skaits	2013. g. sākumā	13 742	16 755	17 055	35 531
3.	Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo [CSP]	skaits	2013.	-147	-262	-5	-561
4.	Iedzīvotāju blīvums [CSP]	cilv./km ²	2013.g. sākumā	14	16	47	36
5.	Bezdarbnieku skaits [NVA]*	skaits	2012.g. 31. decembrī	1749	1962	647	1156
5.1.	Bezdarba līmenis, [NVA] ¹	<i>(bezdarbnieku skaits/iedzīv. skaits darbspējas vecumā) x 100</i>	2012.g. 31. decembrī	19.8	18.3	6.1	5.1
6.	Personu skaits, kam 2013. gadā ir spēkā trūcīgas ģimenes (personas) statuss [LM ²]	personu skaits	2013.	2017	2185	1103	2444
7.	Uzņēmumu skaits - ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības (pašnodarbinātās personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības) [CSP]	skaits	2013	776	931	1388	2410

¹ Avots: www.nva.gov.lv

² Avots: <http://www.lm.gov.lv/text/2715>

3.2 Zālāju raksturojums

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Kopējā LIZ ³	ha	02.12.2013	37 153	46 997	11 358	33 715
2.	Kopējā zālāju platība (pļavas un ganības), ha ⁴	ha	01.08.2013	11 418	12 776	3 320	11 486
2.1.	t.sk. īpaši aizsargājami biotopi ⁵	ha	2013.-2014.	267	147	29	86
2.2.	t.sk. koptie zālāji ⁶	ha	15.11.2013	5731	8420	2784	8978
2.3.	t.sk. neapsaimniekotie zālāji ⁶	ha	15.11.2013	5140	3443	417	2054
3.	Zālāju platības, par kurām tiek saņemti atbalsta maksājumi (platībmaksājumi, BVZ maksājumi u.c.) ⁷	ha	decembris 2013	10571	12243	2851	7448
Informācija no aptaujas:							
4.	Zālāju (pļavas un ganības) kopplatība ⁸	ha	2014.g aptauja	780.8 (7%)		1259.0 (38%)	
5.	Apsaimniekotās zālāju (pļavas un ganības) platības:	ha	2014	716.3		1234.2	
5.1.	t.sk., noganīts	ha	2014	262.7		326.3	
5.2.	t.sk., tiek pļauts lopbarībai	ha	2014	270.5		504.4	
5.3.	t.sk., tiek pļauts un atstāts uz lauka	ha	2014	98.7		119.4	
5.4.	t.sk., tiek pļauts, sarullēts un atstāts uz lauka	ha	2014	8.5		15.5	
5.5.	t.sk., tiek pļauts, sasmalcināts un atstāts uz lauka	ha	2014	265.5		255.7	
5.6.	t.sk., tiek pļauts un aizvākts	ha	2014	109.4		183.8	

³ LAD apsekojuma dati (informācija par katru kadastru, kurā LIZ ir vismaz 1 ha): http://www.lad.gov.lv/files/liz_apsekosana_rezultati_novadi2013_dati_1_057c5_5947a.pdf

⁴ LAD informācija pēc VZD kadastra datiem. Iekļautas arī platības līdz 1 ha, kas, savukārt, netiek iekļautas LAD apsekojuma datos.

⁵ LAD informācija no DAP.

⁶ Pēc LAD apsekošanas rezultātiem. Šajā apsekojumā tiek apsekoti īpašumi, kuru LIZ platība >1 ha.

⁷ LAD informācija. Atbalstam apstiprinātās platības, arī tās, kuras ir mazākas par 0,3 ha, par ko atbalstu neizmaksā.

⁸ Iekavās norādīts aptaujā pārstāvētās zālāju platības īpatsvars kopējā novada zālāju platībā.

3.3 Saimniecību raksturojums novadā

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
I. Saimniecību vispārējie rādītāji							
1.	Kopējais lauku saimniecību skaits novadā [CSP struktūrapsekojums]	skaits	2013	1360	2235	289	1195
2.	Saimniecību specializācija: [CSP struktūrapsekojums]						
2.1.	- augkopības saimniecības (Laukkopība, dārzenkopība, ilggadīgo kultūru audzēšana un jauktā augkopība)	skaits	2013	880	913	209	750
2.2.	- piena lopkopība	skaits	2013	106	488	41	174
2.3.	- ganāmo mājlopu audzēšana, izņemot piena lopkopību	skaits	2013	77	219	13	34
2.4.	- cūkkopība un putnkopība	skaits	2013	13	42	1	27
2.5.	- jauktā lopkopība	skaits	2013	48	82	3	47
2.6.	- jauktā augkopība un lopkopība	skaits	2013	236	492	23	163
II. Biomasas izmantošana (informācija no aptaujas)							
3.	Biomasas izmantošana (Kā iegūtā biomasas tiek izmantota?): [Aptaujas 8.jaut.]	respondentu skaits (īpatsvars kopējā respondentu skaitā)					
3.1.	-pašu saimniecībā – lopbarībai	resp. skaits (īpatsvars)	2013	49 (59,0%)		36 (38,3%)	
3.2.	-pašu saimniecībā – citiem mērķiem	resp. skaits (īpatsvars)	2013	2 (2,4%)		1 (1,1%)	
3.3.	-pārdota kā lopbarība	resp. skaits (īpatsvars)	2013	3 (3,6%)		3 (3,2%)	
3.4.	-pārdota tālākai pārstrādei	resp. skaits (īpatsvars)	2013	1 (1,2%)		0 (0%)	
3.5.	-atdota citām saimniecībām par velti	resp. skaits (īpatsvars)	2013	16 (19,3%)		32 (34,0%)	
3.6.	-iegūtā biomasas netiek izmantota	resp. skaits (īpatsvars)	2013	35 (42,2%)		36 (38,3%)	
4.	Ieņēmumi no biomasas izmantošanas (saimnieka novērtējums) vidēji saimniecībā ⁹	EUR gadā vidēji saimniecībā	2013	918,75		1408,33	
4.1.	Ieņēmumi no biomasas izmantošanas vidēji gadā	EUR/ha gadā	2013	65.1		105.79	

Saimniecību raksturošanai novadā izmantota arī informācija no saimniecību aptaujas. Tās ietvaros Siguldas novadā aptaujātas saimniecības, kas apsaimnieko kopumā 1259 ha zālāju platības, no tām 169,3 ha (13,4%) – BVZ. Ludzas novadā aptaujātas saimniecības, kas apsaimnieko 780,8 ha zālāju platības, no tām 116,2 ha (14,9%) – BVZ.

⁹ Ieņēmumi gadā no biomasas izmantošanas: rezultāti vērtējami piesardzīgi, īpaši attiecībā uz Ludzas novadu, jo ir mazs respondentu skaits, kas vispār norādījuši ieņēmumu summas. Ludzas novadā aptuveno ieņēmumu apjomu no biomasas izmantošanas norādījuši tikai 4 saimniecību vadītāji (kopējā norādītā ieņēmumu summa 3675 EUR), Siguldas novadā – 52 (kopējā norādītā ieņēmumu summa 73 233 EUR). Galvenokārt ieņēmumus no biomasas izmantošanas sastāda VPM – gan Ludzas, gan Siguldas novadā.

3.4 Nodarbinātība

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslava s nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Novadā nodarbināto skaits, vidēji gadā ¹⁰ [VID dati]	skaits	2013	181	4353	236	14 165
2.	Lauksaimniecībā nodarbināto skaits, vidēji gadā ¹⁰ [VID dati]	skaits	2013	35	431	22	494
3.	Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto skaits [CSP struktūrapsekojums]	skaits	2013	2950	4629	599	2427
4.	Lauksaimniecībā uz laiku nodarbināto skaits [CSP struktūrapsekojums]	skaits	2013	991	1716	272	366
<i>Informācija no aptaujas:</i>							
5.	Saimniecībās nodarbināto skaits, vidēji gadā ¹¹	skaits	2013	73.2 (50 saimniecībās)		36.8 (26 saimniecībās)	
6.	Cilvēkdienu skaits gadā (novērtējums), kas veltīts zālāju apsaimniekošanai (Aptaujas 20.jaut.)	Cilvēkdienas	2013	999		874	

Šajā un nākamajā sadaļā norādītā VID informācija par darba devēju un darba ņēmēju skaitu un ienākumu apjomu uzskatāma par indikatīvu, jo nodarbinātību raksturo tikai daļēji, jo aptver datus tikai par tiem nodokļu maksātājiem, kuri iesniedz VID darba devēja ziņojumus – saskaņā ar MK noteikumiem Nr.827 (2010.gada 7.septembrī) „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli”. Tādējādi informācija no saimnieciskās darbības veicējiem, kam nav jāiesniedz darba devēju ziņojumi, piemēram, mikrouzņēmumiem, šajā rādītājā nav iekļauta. Informācija par mikrouzņēmumiem šajos datos neparādās, jo mikrouzņēmumu gadījumā tiek maksāts mikrouzņēmuma nodoklis, nevis iedzīvotāju ienākumu nodoklis. Šajos datos neparādās arī informācija par saimnieciskās darbības veicējiem, kas maksā patentmaksu. Informācija par pašnodarbinātām personām var būt un var nebūt iekļauta šajos datos. Piemēram, informācija par fizisku personu, kas reģistrējusies kā pašnodarbināta persona, bet nav reģistrējusies kā citu nodokļu maksātājs, šajos datos neparādās.

¹⁰ VID dati, kuros atspoguļota informācija no darba devēja ziņojumiem – atbilstoši MK noteikumiem Nr.827 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli”.

¹¹ Atbildes uz aptaujas 19. jautājumu „Saimniecībā nodarbināto skaits vidēji gadā”. Rezultāti vērtējami piesardzīgi, jo uz šo jautājumu saņemtas mazs skaits atbilžu: Ludzas novadā atbildes saņemtas par 50 saimniecībām, bet Siguldas novadā – par 26 saimniecībām.

3.5 Labklājība

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Vidējie darbinieku bruto ienākumi ¹² [VID]	EUR/cilv. gadā	2013	2944	3302	4246	3495
2.	Vidējie bruto ienākumi uz nodarbināto lauksaimniecībā ¹² [VID]	EUR/cilv. gadā	2013	703	1709	936	2657
3.	Kā vērtējat saimniecības ienākumu paredzamību un stabilitāti tuvākajā nākotnē (3-5 gadi) (novērtējums ballēs no 1-5, kur 1 – nestabili, neparedzami; 5 – ļoti stabili un paredzami) ¹³	balles					
4.	Vai dalība projektā ir uzlabojusi Jūsu saimniecības ienākumu paredzamību, stabilitāti tuvākajā nākotnē? ¹⁴						

3.6 Sadarbība

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Vai saimniecisku jautājumu risināšanai sadarbojas ar citiem uzņēmējiem novadā, ārpus tā? (jā/ nē/ nezinu) (Aptaujas 26. jaut.)	kopējais atbilžu skaits	2014	83		94	
1.1.	- jā	atbilžu skaits	2014	31		62	
1.2.	- nē	atbilžu skaits	2014	52		32	
2.	Vai dalība projektā ir veicinājusi vēlmi sadarboties ar citiem uzņēmējiem novadā, ārpus tā? (jā/ nē/ nezinu) ¹⁴	kopējais atbilžu skaits					
2.1.	- jā	atbilžu skaits					
2.2.	- nē	atbilžu skaits					

¹² Informācija no darba devējiem, kas iesniedz VID Darba devēju ziņojumus. Sīkāk skat. informāciju 3.4. sadaļā.

¹³ Jautājums tiks iekļauts projekta noslēguma aptaujā.

¹⁴ Jautājums tiks uzdots projektā iesaistītajām saimniecībām projekta noslēgumā.

3.7 Ainava

Nr.	Rādītājs	Mērvienība	Gads	Ludzas nov.	Krāslavas nov.	Siguldas nov.	Ogres nov.
1.	Lauku tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits novadā ¹⁵	skaits	2013	12	26	12	16
2.	Lauku tūristu skaits gada laikā novadā ¹⁶	tūristu skaits	2013	7217	16 093	20 317	11 832
3.	Nekustamā īpašuma vērtības izmaiņas, atkarībā no ainaviskās komponentes ¹⁷	tiks precizēts					
Informācija no aptaujas:							
4.	Apmierinātība ar apkārtējās vides sakoptību? ¹⁸ (Aptaujas 21. jaut.):	balles, vidējā vērtība	2014				
4.1.	- īpašuma apkārtnē			3.34		3.47	
4.2.	- novada lauku teritorijā kopumā			2.99		3.58	
5.	Zālāju apsaimniekošanas vērtējums ¹⁸ (Aptaujas 22.jaut.):	balles, vidējā vērtība	2014				
5.1.	- īpašuma apkārtnē			3.17		3.40	
5.2.	- novada lauku teritorijā kopumā			2.89		3.46	

¹⁵ Lauku tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits novadā: iekļauti tūrisma pakalpojumu sniedzēji, kas sniedz lauku tūrisma pakalpojumus ārpus pilsētas (naktsmītnes lauku labumu (produkti, pirtis, zirgi, laivas u.tml.) baudīšanu. Kā lauku tūrisma pakalpojumu sniedzēji nav iekļautas baznīcas, muzeji un dabas objekti.

¹⁶ Lauku tūristu skaits gada laikā novadā: tūristu skaits, kas pirkuši/izmantojuši lauku tūrisma pakalpojumus. Informācija par pakalpojumu sniedzējiem, kuri uzskaita un sniedz datus par savu darbību.

¹⁷ Jautājums tiks precizēts un analizēts projekta noslēgumā.

¹⁸ Novērtējums ballēs no 1 – 5, kur 1 – neapmierināts, 5 – ļoti apmierināts.

4 Tehniskā informācija

4.1 Analīzē iekļauto novadu teritoriālās vienības

	Novads	Teritoriālās vienības
1.	Ludzas novads	Brīgu pagasts, Cirmas pagasts, Isnaudas pagasts, Istras pagasts, Nirzas pagasts, Ņukšu pagasts, Pildas pagasts, Pureņu pagasts, Rundēnu pagasts, Ludzas pilsēta
2.	Krāslavas novads	Aulejas pagasts, Indras pagasts, Izvaltas pagasts, Kalniešu pagasts, Kaplavas pagasts, Kombuļu pagasts, Krāslavas pagasts, Piedrujas pagasts, Robežnieku pagasts, Skaistas pagasts, Ūdrīšu pagasts, Krāslavas pilsēta
3.	Siguldas novads	Allažu pagasts, Mores pagasts, Siguldas pagasts, Siguldas pilsēta
4.	Ogres novads	Krapes pagasts, Ķeipenes pagasts, Lauberes pagasts, Madlienas pagasts, Mazozolu pagasts, Meņģeles pagasts, Ogresgala pagasts, Suntažu pagasts, Taurupes pagasts, Ogres pilsēta

4.2 Saīsinājumi

BVZ – Bioloģiski vērtīgie zālāji

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LM – LR Labklājības ministrija

NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra

VID – Valsts ieņēmumu dienests

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

4.3 Ainavas vērtēšanas metodes

Pieprasījumu pēc ainavas ir problemātiski noteikt, jo ainava nav tradicionāls tirgus produkts. Ainava ir viena no konkrētā zemesgabala cenu veidojošajām komponentēm, bet plašākā līmenī ainavu nevar vērtēt tikai caur īpašumtiesību prizmu, jo ainavu bauda ne tikai tās īpašnieks, bet arī apkārtējie. Tādējādi ainavu var uzskatīt par sabiedrisku labumu. Šādā kontekstā ir izmantojama virkne metožu ainavas kā netirgojama labuma ekonomiskai vērtēšanai. Ainavu un to izmaiņu vērtēšanai izmantojamas dažādas netirgus vērtēšanas (non market valuation) metodes, kas ievērtē gan estētiskās, gan rekreācijas, gan ekoloģiskās u.c. vērtības. Vides, tai skaitā ainavas, kopējās ekonomiskās vērtības komponentes:

1. Izmantošanas vērtība (use value):

- tiešās izmantošanas vērtība (piem., izmantošana tūrismam, izglītībai, rekreācijai, salasītās meža ogas, nomakšķerētās zivis);
- netiešās izmantošanas vērtība (piem., gaisa, ūdens kvalitāte, erozijas kontrole, apputeksnēšana, plūdu riska novēršana).

2. Iespējamās izmantošanas vērtība (option value) (iespējama iepriekš minēto labumu izmantošana kaut kad nākotnē).

3. Ar izmantošanu nesaistītas vērtība (non-use value):

- a) pastāvēšanas vērtība (existence value) (piem., bioloģiskā daudzveidība, apdraudēto sugu pastāvēšana/saglabāšana, tradicionāla ainava kā vērtība pati par sevi);
- b) saglabāšanas vērtība (bequest value) (piem., apmierinājums par to, ka nākamajām paaudzēm tiek saglabātas tādas augstāk jau minētās vērtības kā piem., gaisa, ūdens kvalitāte, rekreācijas iespējas u.c.).

Netirgus vērtēšanas metodes ir veidotas augstāk minēto vērtību novērtēšanai monetāri, t.i., naudas izteiksmē. Pasaulē pazīstamākās ir aptaujas metode, hedoniskā metode un ceļošanas izmaksu metode.

Aptaujas metode (Contingent Valuation), kurā ar aptaujas palīdzību tiek noskaidrots, cik iedzīvotāji būtu gatavi maksāt, lai varētu baudīt kādu netirgojamu vērtību, piemēram, baudīt konkrēto ainavu. Ar šīs metodes palīdzību tiek radīts pseido tirgus netirgojamām vērtībām. Rezultāts ir atkarīgs no aptaujāto preferencēm esošajā brīdī un viņu zināšanām par konkrēto netirgojamo vērtību.

Hedoniskā metode (Hedonic price method) balstās uz pieņēmumu, ka īpašuma cena sastāv no komponentiem, kur viens no komponentiem ir ainavas vērtība. Lai noteiktu konkrētās ainavas vērtību, tiek salīdzināta īpašumu cena – piemēram – mājām, kam paveras skats uz konkrēto ainavu un identiskām vai iespējami ļoti līdzīgām mājām bez šāda skata.

Ceļošanas izmaksu metode (Travel cost method) mēra cilvēku izdevumus par konkrētu teritoriju/objektu apskatīšanu – ieskaitot transporta izmaksas nokļūšanai līdz objektam, tam patērēto laiku, ieejas biļetes u.tml., tādējādi iegūstot konkrētās teritorijas/objekta vērtību naudas izteiksmē.

Summary

This document is 1st part of Socio-economic impact monitoring for project “Alternative use of biomass for maintenance of grassland biodiversity and ecosystem services” (LIFE GRASSSERVICE, No BIO LIFE12 / E / 001130), a part of study "Economic Analysis study for GRASSSERVICE project: "Monitoring of socio-economic impacts of alternative use of biomass in Sigulda and Ludza municipalities".

According to the terms of reference, the socio-economic impact assessment will be done through assessing the impact of the project on:

- a) diversification of the economy and employment opportunities;
- b) welfare of the people;
- c) value of the landscape.

According to the purpose and terms of reference, a set of indicators has been selected for assessing the impact of the aforementioned project areas.

Impact on the economic diversification will be analyzed through:

- a) farm specialization in general
- b) specific uses of grass biomass

Effects on employment opportunities will be analyzed through:

- a) general employment data and employment in agriculture
- b) time spent for grassland management

Welfare effects will be analyzed through:

- a) income level
- b) income diversification from grassland
- c) income from biomass
- d) income stability rating

Impact on the value of the landscape will be analyzed through:

- a) dynamics of the amount of tourism services
- b) subjective assessment by grassland managers
- c) grassland management indicators

The socio-economic impact will be assessed in two phases:

- 1) the initial phase at the project beginning – defining the baseline indicators (based on 2013 data, in some cases 2014);
- 2) the final phase at the end of the project – reflecting the impact of the project.

During the initial phase the base level of indicators are recorded (2013/2014) and it will be compared with the corresponding indicators after the completion of the project activities (2017). Thus, at the final stage of the project it will be possible to evaluate/compare changes

in selected indicators (characterizing the economy, employment, welfare and landscape quality) in context of the implemented project activities.

To separate the project effects from the rest of socio-economic trends a set of indicators are analyzed not only for project pilot areas – Ludza and Sigulda municipalities – but also for so-called control territories – Kraslava and Ogre municipalities – to get an idea of the situation also in territories not covered by the project activities. Control territories are selected as similar as possible to the pilot areas – with the same distance to Riga, as well as similar share of meadows and pastures in used agricultural area (in 2010). Both control municipalities consist of a town and several parishes. As part of the information is compiled and analyzed also about control areas, at the end of the project it will be possible to compare the situation in the areas where the project was implemented with the situation in two municipalities where the project was not implemented.

A survey of farms in project regions (Sigulda and Ludza municipalities) is carried out for more detailed impact analysis. Farms managers of 94 farms are surveyed in Sigulda and 83 in Ludza municipalities in 2014 (will be used as baseline). The re-survey will be carried out at the final stage of the project in order to identify changes in the selected indicators.

1. pielikums. Vispārējie pilotteritorijas un kontroles teritorijas raksturojošie rādītāji

Novads	Novada platība, km ² , 2011.g.	Iedz. skaits (2011.g.)	Iedz. skaita izmaiņas, % (2011./2000.g.)	Iedz. blīv. (cilv./km ²), 2011.g.	Attālums līdz Rīgai (km)	LIZ īpatsv. kopējā novada terit., 2010.g.	Izmantoto ūlavu un ganību īpatsv. izmantotajā LIZ platībā, 2010.g.	Ekonomiski aktīvo vienību skaits uz 1000 iedz., 2010.g.	Bezdarba līmenis, 2011.g.sāk., %
Ludzas novads	965	14 226	-22.1%	14.7	268.7	17.7%	67.5%	43.4	23.4
Krāslavas novads	1 079	17 506	-23.2%	16.2	267.2	31.6%	49.0%	44.9	19.9
Siguldas novads	361	16 729	0.3%	46.3	53.7	18.9%	46.4%	57.0	10.4
Ogres novads	990	36 202	-8.1%	36.6	36.6	27.6%	41.1%	46.0	9.5

2. pielikums. Rādītāji sociālekonomisko ietekmju monitoringam

	Rādītājs	2013	2017	Avots	Novadi
1.	Novada raksturojumam:				
1.1.	Novada platība, m ²	X	X	CSP	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.2.	Pastāvīgo iedzīvotāju skaits	X	X	CSP	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.3.	Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo	X	X	CSP	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.4.	Iedzīvotāju blīvums, cilv./km ²	X	X	CSP	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.5.	Bezdarbnieku skaits	X	X	NVA	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.6.	Personu skaits, kam ir spēkā trūcīgas ģimenes (personas) statuss	X	X	LM	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
1.7.	Uzņēmumu skaits (ekonomiski aktīvās tirgus sektora statistikas vienības (pašnodarbinātās personas, individuālie komersanti, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības))	X	X	CSP	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
2.	Zālāju raksturojumam:				
2.1.	Kopējā LIZ platība, ha	X	X	LAD	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
2.2.	Zālāju (pļavas un ganības) platības novadā, ha (t.sk., zālāji, kas nav LIZ, ja tādi ir):	X	X	LAD	Sigulda, Ludza
2.3.	t.sk., apsaimniekotās zālāju (pļavas un ganības) platības, ha:	X	X	LAD, saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
2.4.	t.sk., noganīts, ha	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
2.5.	t.sk., appļauts, ha:	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
2.6.	t.sk., zālāju platības, par kurām tiek saņemti atbalsta maksājumi (platībmaksājumi, BVZ maksājumi u.c.)	X	X	LAD	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre

3.	Saimniecību raksturojumam novadā:				
3.1.	Kopējais lauku saimniecību skaits novadā	X	X	CSP struktūrapsekojums	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
3.2.	Saimniecību specializācija (augkopība vai lopkopība, ja lopkopība, tad norādīt, apakšspecializāciju (piens, liellopu gaļa, aitas)	X	X	CSP struktūrapsekojums	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
3.3.	Kā iegūtā biomasa tiek izmantota? (pašu saimniecībā – lopbarībai; pārdota kā lopbarība; pašu saimniecībā – citiem mērķiem (kādiem?); pārdota tālākai pārstrādei (kāda produkta ražošanai?); iegūtā biomasa netiek izmantota)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
3.4.	Ieņēmumi (EUR gadā, saimnieka novērtējums) no biomasas izmantošanas	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
4.	Nodarbinātības raksturojumam:				
4.1.	Novadā nodarbināto skaits, vidēji gadā	X	X	VID, CSP struktūrapsekojums	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
4.2.	Lauksaimniecībā nodarbināto skaits, vidēji gadā	X	X	VID, CSP struktūrapsekojums	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
4.3.	Saimniecībā nodarbināto skaits, vidēji gadā	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
4.4.	Cilvēkdienu skaits gadā (novērtējums), kas veltīts zālāju apsaimniekošanai (ja vairāki cilvēki nodarbināti, tad jāskaita kopā visu cilvēku visas stundas)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
5.	Labklājības raksturojumam:				
5.1.	Vidējie ienākumi uz nodarbināto novadā, EUR/cilv. gadā	X	X	VID	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
5.2.	Vidējie ienākumi uz nodarbināto lauksaimniecībā, novadā, EUR/cilv. gadā	X	X	VID	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
5.3.	Kā vērtējat saimniecības ienākumu paredzamību un stabilitāti tuvākajā nākotnē (3-5 gadi) (novērtējums ballēs no 1-5, kur 1 – nestabili, neparedzami; 5 – ļoti stabili un paredzami)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
5.4.	Vai dalība projektā ir uzlabojusi Jūsu saimniecības ienākumu paredzamību, stabilitāti tuvākajā nākotnē?		X	Saimniecību – projekta dalībnieku aptauja (projekta beigās)	Sigulda, Ludza

6.	Sadarbības raksturošanai:				
6.1.	Vai saimniecisku jautājumu risināšanai sadarbojaties ar citiem uzņēmējiem novadā, ārpus tā? (jā/ nē/ nezinu)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
6.2.	Vai dalība projektā ir veicinājusi Jūsu iespējas/ vēlmi sadarboties ar citiem uzņēmējiem novadā, ārpus tā? (jā/ nē/ nezinu)		X	Saimniecību – projekta dalībnieku aptauja (projekta beigās)	Sigulda, Ludza
7.	Ainavas raksturojumam:				
7.1.	Lauku tūrisma pakalpojumu sniedzēju skaits novadā	X	X	Pašvaldība	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
7.2.	Lauku tūristu skaits gada laikā novadā	X	X	Pašvaldība	Sigulda, Ludza; Krāslava, Ogre
7.3.	Nekustamā īpašuma vērtības izmaiņas, atkarībā no ainaviskās komponentes	X	X	NĪ vērtēšanas ekspertu intervija – kā un vai mainās īpašuma tirgus vērtība, atkarībā no ainavas uzlabošanās?	
7.4.	Vai esat apmierināti ar apkārtējās vides sakoptību novadā lauku teritorijā? (novērtējums ballēs 1-5)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza
7.5.	Vai esat apmierināts ar zālāju apsaimniekošanu novadā? (novērtējums no 1-5)	X	X	Saimniecību aptauja	Sigulda, Ludza